

การผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย ระดับปริญญาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์
ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*

PRODUCTION OF THAI TRADITIONAL MEDICINE GRADUATES:
BACKGROUND SCHOOL OF TRADITIONAL AND ALTERNATIVE MEDICINE,
CHIANG RAI RAJABHAT UNIVERSITY

¹ชนาภา ไวลาพี Chanapa Wailapee, ²กันยานุช เทาประเสริฐ Kanyanoot Taoprasert,
³ยิ่งยง เทาประเสริฐ Yingyong Taoprasert, ⁴ศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์ Siwapong Tansuwanwong
^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย Chiang Rai Rajabhat University, Thailand
E-mail: Chanapa_Wai@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของการผลิตบัณฑิตในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต กรณีศึกษาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์เจาะลึกคณบดีผู้ก่อตั้งวิทยาลัยการแพทย์สรุปผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมาในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตของวิทยาลัยการแพทย์ เกิดขึ้นจากการดำเนินภารกิจของคณบดีผู้ก่อตั้ง ในโครงการสังคายนาคณะความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนา และมีความต้องการขยายผลการดำเนินภารกิจสู่การพัฒนาเป็นหลักสูตรในระดับปริญญาตรี แต่ด้วยข้อจำกัดด้านกฎหมายวิชาชีพที่ยังไม่รองรับการทำหน้าที่ของแพทย์พื้นบ้าน ทำให้ยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ และในขณะเดียวกันคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยที่ต้องการสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทย เพื่อรองรับการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทยตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นจุดร่วมของทั้งสองฝ่ายและเกิดเป็นเงื่อนไขข้อตกลงร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเสริมที่เกี่ยวข้องคือปัจจัยด้านสถานการณ์ภายนอกทั้งการส่งเสริมจากภาครัฐและความต้องการของประชาชนในการพึ่งพาแพทย์แผนไทยเพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาสุขภาพ และปัจจัยด้านกฎหมายที่เอื้อให้มีสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทย ประเภท ข และหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในหลักสูตรนี้คือการพัฒนาคณะความรู้การแพทย์แผนไทยและการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยผ่านการวิจัยและพัฒนาในระดับบัณฑิตศึกษา

คำสำคัญ: หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต, การผลิตบัณฑิต, วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Abstract

This qualitative research article aimed to track the background of the graduate production in the bachelor degree of Thai Traditional Medicine program, School of Traditional and Alternative Medicine (STAM), Chiang Rai Rajabhat University. This was undertaken by documentary analysis and in-depth interview with the founding dean of STAM. The results showed that the commencement of the graduate production of STAM arose from the mission of the founding dean on the project of consolidating and revising of Lanna traditional medicine theories and practices in the upper northern Thailand. The outcomes were needed to extend into the development of a bachelor degree program establishment. However, with professional legal limitations that still do not support the functions of traditional medicine (TM) doctors, the traditional medicine Program could not be established. Fortunately, the Thai traditional medicine (TTM) committee also required an institute for yielding of Thai traditional medicine practitioners according to the Healing Arts Practices Act, BE 2542. This coincident point enhanced the establishment of TTM institute leading to a mutual agreement. Besides, some external situations like government promotion, people's needs and legal support also supplemented the establishment of Thai traditional medicine institute, which mainly provided the development of body of TTM knowledge and teaching professors via R and D process.

Keywords: Bachelor of Thai Traditional Medicine, Producing graduates, School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University

บทนำ

องค์การอนามัยโลกได้สนับสนุนให้ประเทศสมาชิกนำการแพทย์ดั้งเดิมมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไข ปัญหาสุขภาพและส่งเสริมให้มีการใช้การแพทย์ดั้งเดิมอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ โดยประเทศไทยได้ กลับมาให้ความสำคัญในการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและส่งเสริมการใช้ยาจากสมุนไพร ซึ่งในรัฐธรรมนูญ มาตรา 55 ได้ระบุให้ภาครัฐต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยให้ เกิดประโยชน์สูงสุด (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, หน้า 15) อีกทั้งการให้ความสำคัญกับการ พัฒนากำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา พัฒนาค้นให้มีความรู้ ทักษะ และเตรียมความพร้อมที่จะ เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ในแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติของกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ให้มีการพัฒนาและสร้างกลไกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกำลังคนด้านสุขภาพ มี มาตรการในการเร่งผลิตและพัฒนาากำลังคนด้านสุขภาพ โดยพัฒนากลไกการดูแลการผลิตและประกอบวิชาชีพ ให้ได้มาตรฐาน มีคุณธรรมจริยธรรม และสร้างความเข้มแข็งของบุคลากรด้านสุขภาพ โดยการพัฒนาศักยภาพ เสริมทักษะ มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง อีกทั้ง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560-2564 มีเป้าหมายให้ประชาชน

สามารถเข้าถึงและใช้บริการระบบการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานปลอดภัย มีมาตรการในการพัฒนาขีดความสามารถทั้งด้านวิชาการและด้านวิชาชีพ (คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ, 2560) ตลอดจนมีการกำหนดตำแหน่งในสายงานการแพทย์แผนไทย ที่มีบทบาทในการรักษาพยาบาล การส่งเสริม การป้องกัน การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสุขภาพ และงานด้านวิชาการต่างๆ ซึ่งมีทั้งระดับปฏิบัติการ ระดับชำนาญการ และระดับชำนาญการพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2555) จากการส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐ สะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งพัฒนาด้านกำลังคน และการให้ความสำคัญต่อการแพทย์แผนไทยที่จะเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน ประกอบกับด้านสถาบันจัดการศึกษาก็หันมาให้ความสำคัญกับและเปิดสอนในสาขาการแพทย์แผนไทยมากขึ้น โดยในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาที่ได้รับรองตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ถึง 21 สถาบัน

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นมาของการผลิตบัณฑิตในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต กรณีศึกษาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ทำให้เกิดการเรียนรู้จากอดีตเพื่อเป็นบทเรียนสำหรับปัจจุบัน ให้เข้าใจถึงปัญหาสาเหตุของปัญหา และผลกระทบจากปัญหา รวมถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาในอดีต ซึ่งสามารถนำความรู้มา กำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อปัจจุบันและอนาคต รวมถึงสามารถเป็นแนวทางให้กับผู้สนใจ เปิดหลักสูตรการแพทย์แผนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมาของการผลิตบัณฑิตในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต กรณีศึกษาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ประกอบด้วย 1) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้แพทย์แผนไทยในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการแพทย์แผนไทย 2) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้แก่ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2545, หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2546 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552, พ.ศ. 2556 และ พ.ศ. 2560

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ ทศนคติ แนวคิดในการผลิตบัณฑิต โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากคณบดีผู้ก่อตั้งของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

3. หลังจากรวบรวมข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารจากแหล่งต่างๆ นำมารวบรวมและจัดกลุ่มแยกข้อมูลตามหมวดหมู่ในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับเหตุการณ์และร่องรอยความเป็นมาของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต นำข้อมูลมาเรียบเรียงและ เชื่อมโยงเพื่อให้เห็นข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาความเป็นมาในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยบัณฑิตของ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

สรุปผลการวิจัย

ความเป็นมาของการผลิตบัณฑิตในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต กรณีศึกษาวิทยาลัย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย ระดับปริญญา โดยผ่านหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตของ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีจุดเริ่มต้นมาจากการ ดำเนินงานด้านการแพทย์พื้นบ้าน ของ ผศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ โดยผ่านการดำเนินงานของศูนย์วิจัยและ พัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย และศูนย์ประสานงานวิจัย สกว. ภาค เขตเชียงราย-พะเยา- ฝาง สถาบันราชภัฏเชียงราย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวกับการส่งเสริมและฟื้นฟูภูมิปัญญาการแพทย์ พื้นบ้าน

ในปี พ.ศ. 2542-2543 ผศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ ได้ดำเนินการกิจที่สำคัญ คือ โครงการสังคายนา องค์ความรู้หมอเมือง เพื่อพัฒนาระบบและตำราอ้างอิงของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา โดยร่วมมือกับเครือข่าย แพทย์พื้นบ้านล้านนา (หมอเมือง) ใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และฝ่ายวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษา วิจัย สังคายนา ตรวจสอบและพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านให้เป็นระบบในเชิงวิชาการ ภายใต้การ สนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีที่มาจากการเล็งเห็นถึงศักยภาพของ แพทย์พื้นบ้านล้านนาจำนวนหนึ่งที่มีความรู้จริง และมีประสบการณ์ในการดูแลรักษาสุขภาพประชาชน ซึ่งเป็น ความรู้ที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ แต่ยังขาดการพัฒนาองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้แพทย์ พื้นบ้านล้านนาขาดโอกาสในการทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย (ศูนย์วิจัยและพัฒนการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย, 2544 : 5) ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของโครงการคือการรวบรวม ชำระ ตรวจสอบ และ จัดระบบองค์ความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา และทำการสังเคราะห์ทฤษฎี การแพทย์พื้นบ้านและเค้าโครงตำรากกลาง เพื่อใช้เป็นตำราอ้างอิงและเป็นที่ยอมรับในด้านกฎหมายและ สามารถเป็นทางเลือกในการดูแลรักษาสุขภาพได้ ซึ่งได้รวบรวมหมอพื้นบ้านที่มีความรู้จริงและที่มีวิชาการ ทำการสังเคราะห์โครงสร้างทฤษฎีการแพทย์พื้นบ้านล้านนา ผลจากการสังคายนาการแพทย์พื้นบ้านล้านนา ทำให้สามารถจัดระบบองค์ความรู้ และสามารถจัดทำเป็นตำราการแพทย์พื้นบ้านล้านนาสำหรับเป็นตำรา อ้างอิงกลางจำนวน 4 เล่ม ที่ครอบคลุมทั้งด้านแนวคิด ทฤษฎีของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา กระบวนการสร้าง เสริม ป้องกัน และดูแลรักษาสุขภาพ ด้วยการบำบัดรักษาทางกาย ด้วยอาหารและสมุนไพร และการสร้างเสริม ป้องกัน และดูแลรักษาสุขภาพ ด้วยพิธีกรรมต่างๆ เพื่อใช้ในการสืบทอดความรู้ของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา ให้แก่คนรุ่นใหม่อต่อไป

ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 เกิดการขยายผลจากภารกิจในการสังคายนาองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้าน ล้านนา ด้วยเจตนาของแพทย์พื้นบ้านล้านนาที่ต้องการสืบทอดความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนาให้แก่คนรุ่น หลัง จึงได้มีการปรับปรุงตำราอ้างอิงกลาง โดยจัดทำเป็นตำราฝึกอบรมหมอพื้นบ้าน ในสาขาหมอพิธีกรรม บำบัด สาขาหมอยา และสาขาหมอกายบำบัด และเปิดหลักสูตรการแพทย์แผนไทยสาขาเภสัชกรรมไทย และ

สาขาเวชกรรมไทย ในระดับวุฒิปัตร์ (ประเภท ก.) ตามมาตรฐานหลักสูตรของคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย ภายใต้พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ มาตรา 33(1)(ก) โดยมีเนื้อหาที่ผสมผสานระหว่างตำราอ้างอิงของกองการประกอบโรคศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ และผลการวิจัยในด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านล้านนา (หมอเมือง) มาประกอบเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับท้องถิ่นภาคเหนือ ที่มีระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนาเป็นฐานรองรับ จนมีผู้สำเร็จการฝึกอบรมในสาขาเภสัชกรรมไทยและสาขาเวชกรรมไทย จำนวน 120 คน และได้สอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย ในด้านศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ที่ดำเนินงานด้านงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง จนสามารถรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดระบบองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นได้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งยังได้สร้างเครือข่ายการวิจัยและเครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่นขึ้น กระทั่งมีความพร้อมในการจัดการศึกษาจึงได้มีการเปิดหลักสูตรระดับปริญญาโท คือ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาสังคมเพื่อเปิดโอกาสให้นักวิจัยท้องถิ่นได้นำประสบการณ์จากการศึกษาวิจัยของตนมาต่อยอดทางวิชาการ

นอกจากนี้ยังมีความพยายามในการพัฒนาหลักสูตรการแพทย์พื้นบ้านระดับปริญญาตรี โดยขยายผลจากภารกิจในการสังคายนาองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนา เพื่อเป็นการสืบทอดองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนาผ่านระบบการศึกษาในระดับปริญญา โดยมีเป้าหมายในการผลิตแพทย์พื้นบ้านล้านนารุ่นใหม่ที่ภาครัฐให้การยอมรับและสามารถเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพสุภาพให้แก่ประชาชนได้ แต่ในขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายวิชาชีพที่รับรองการทำงานบทบาทหน้าที่ของแพทย์พื้นบ้าน ทำให้ยังไม่สามารถเปิดสอนหลักสูตรการแพทย์พื้นบ้านล้านนาได้ ประกอบกับการประกาศใช้พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 มาตรา 33(1) มีการระบุสาขาการแพทย์แผนไทย มี 3 ประเภท คือ (ก) แพทย์แผนไทยที่ได้รับการอบรมหรือถ่ายทอดความรู้จากผู้ประกอบโรคศิลปะที่ได้รับอนุญาต (ข) แพทย์แผนไทยที่ได้รับการอบรมจากสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทยที่คณะกรรมการวิชาชีพรับรอง (ค) แพทย์แผนไทยที่ได้รับการรับรองจากส่วนราชการและผ่านการประเมินตามเงื่อนไขของคณะกรรมการวิชาชีพ ซึ่งในพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ.2545 มาตรา 33(1)(ข) ที่ระบุให้ผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะในสาขาการแพทย์แผนไทยต้องได้รับความรู้จากสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทยที่คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยรับรอง เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการสถาบันการศึกษาเพื่อมารองรับการผลิตแพทย์แผนไทยประเภท ข แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดที่เป็นผู้ริเริ่ม หรือบุกเบิก

ต่อมา คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย ซึ่งนำโดย นพ.ชวลิต สันติกิจรุ่งเรือง ประธานกรรมการวิชาชีพ สาขาการแพทย์แผนไทย และ ภก.ยงศักดิ์ ตันติปัญญ รองประธานฯ ได้เล็งเห็นถึงศักยภาพและภารกิจที่ดำเนินงานในด้านการแพทย์พื้นบ้านล้านนา จึงสนับสนุนและผลักดันให้ศูนย์วิจัยร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและเปิดจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการแพทย์แผนไทย ประเภท ข ตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 มาตรา 33(1) (ข) และเกิดโครงการจัดตั้งวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านขึ้น โดยพัฒนามาจากศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน ซึ่งวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านได้นำหลักสูตรการแพทย์แผนไทยระดับวุฒิปัตร์สาขาเวชกรรมไทยและสาขาเภสัชกรรมไทย มาพัฒนาเป็นหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต 4 ปี ที่ครอบคลุมด้านเภสัชกรรมไทย เวชกรรมไทย การนวดไทย และการผดุงครรภ์ไทย ได้เป็นหลักสูตรฉบับแรก โดยใช้ชื่อว่า หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2545 โดยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยทั้งหลักสูตรและสถาบัน ในวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ซึ่งทำให้วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านเป็นสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทยตาม

พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 มาตรา 33(1) (ข) โดยเปิดรับนักศึกษาแพทย์แผนไทยรุ่นแรกและจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2546

โดยหลักสูตรฉบับแรกมีแนวทางการพัฒนาหลักสูตร จากการปรับปรุงหลักสูตรการแพทย์แผนไทยระดับวุฒิปัตร์ มาเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี ร่วมกับใช้กรอบแนวคิดจากหลักสูตรการแพทย์พื้นบ้านบัณฑิต และจุดเด่นของการแพทย์พื้นบ้านล้านนาที่มีศักยภาพในการรักษาโรคและให้ความสำคัญทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป้าหมายของหลักสูตรคือการมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย เพื่อเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาไทย เสริมสร้าง และพัฒนาขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีความสามารถทั้งด้านวิชาชีพและวิชาการ สามารถเป็นแพทย์แผนไทยที่บริหารจัดการวิชาชีพได้ด้วยตนเอง และยังสามารถสืบทอดมรดกทางวิชาชีพให้แก่คนรุ่นต่อไปได้ โดยผู้ที่สำเร็จการศึกษามีสิทธิ์สอบขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย การนวดไทย และการผดุงครรภ์ไทย จากการสัมภาษณ์คณบดีผู้ก่อตั้ง พบว่า เนื่องจากการแพทย์แผนไทยถือเป็นศาสตร์ใหม่ที่นำเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในขณะนั้น และยังมีข้อจำกัดอีกหลายด้าน โดยเฉพาะด้านองค์ความรู้และด้านอาจารย์ผู้สอน ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ทำให้วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก ได้นำเอาแนวทางที่ได้จากประสบการณ์ในการส่งคายน้องค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนา มาเป็นหลักคิดในการพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยและการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยผ่านการวิจัยและพัฒนาในระดับบัณฑิตศึกษา

ในปี พ.ศ. 2547 สถาบันราชภัฏเชียงรายได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเป็นกฎกระทรวงจัดตั้งส่วนราชการในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พ.ศ. 2548 ได้กำหนดให้วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านเป็นส่วนราชการในระดับคณะวิชา ในชื่อ วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ซึ่งเป็นส่วนราชการที่เพิ่มใหม่ในโครงสร้างใหม่ของมหาวิทยาลัย และสภามหาวิทยาลัยได้แต่งตั้งให้ ผศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ เป็นคณบดีคนแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งถือเป็นคณบดีผู้ก่อตั้งวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และในปีเดียวกันได้มีการเสนอขอเปลี่ยนชื่อหลักสูตรจากหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการแพทย์แผนไทย เป็นหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต เพื่อให้เป็น อัตลักษณ์เฉพาะของวิชาชีพการแพทย์แผนไทย (วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2550 : 3) ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ในชื่อหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2546 ซึ่งวิทยาลัยการแพทย์ฯ ยังคงสานต่อภารกิจในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยมาจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทยที่นำร่องในการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย ที่มีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยที่สามารถประกอบวิชาชีพการรักษาโรคได้ และเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชนซึ่งเป็นเป้าหมายที่สถาบันแห่งนี้ยังคงดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน เพราะการแพทย์แผนไทยถือเป็นศาสตร์ใหม่ที่นำเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชำนาญ เล็กบรรจง (2531) ที่ผลการวิจัยพบว่า ในการพัฒนาหลักสูตรศิลปหัตถกรรมจากวิชาชีพการทำเครื่องถม จนเป็น

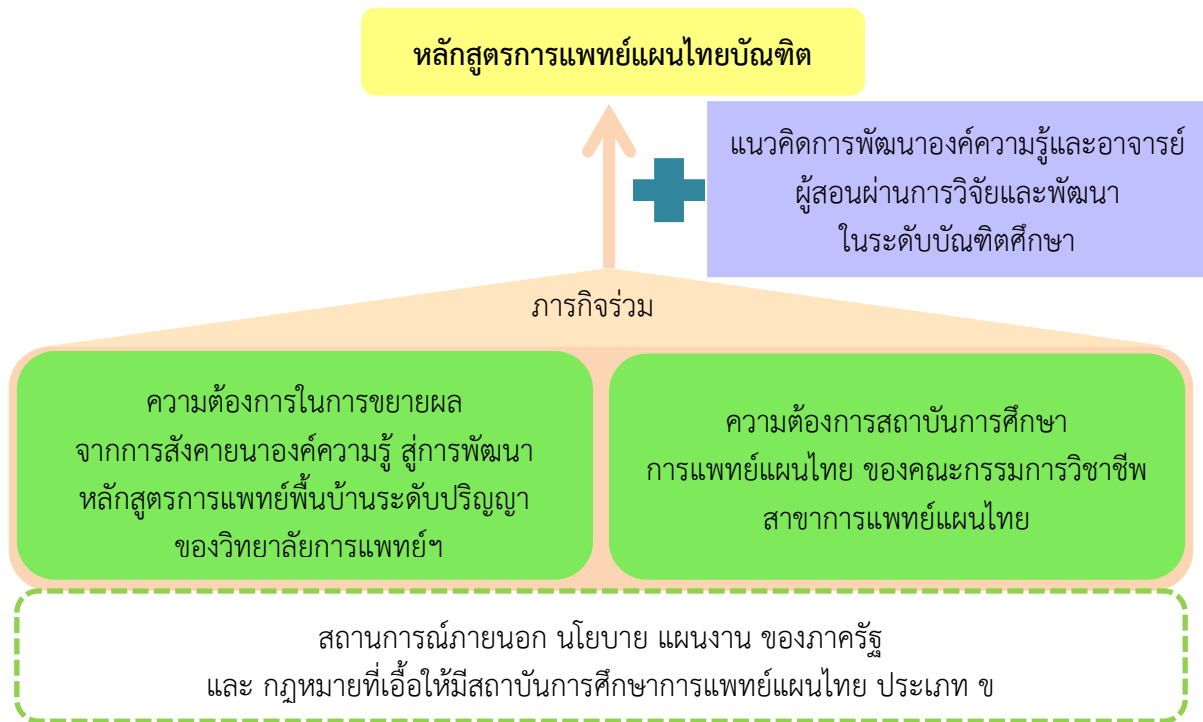
หลักสูตรวิชาชีพพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงนั้นได้มีการคงไว้ซึ่งจุดหมายของหลักสูตร ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำเอาทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ นอกจากนี้ถึงแม้การผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยของวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จะประสบกับข้อจำกัดทั้งด้านองค์ความรู้ และด้านอาจารย์ผู้สอน แต่เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพความเป็นแพทย์แผนไทยอย่างครบถ้วนทั้งความรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถเป็นทางเลือกของประชาชนและรับใช้สังคมได้อย่างแท้จริง วิทยาลัยการแพทย์ฯ มีหลักสำคัญที่ยึดถือมาตลอดตั้งแต่เริ่มต้น คือการพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยให้ร่วมสมัยและการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยผ่านการวิจัยและพัฒนาในระดับบัณฑิตศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกอร เพียรสูงเนิน (2562, หน้า 77) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาองค์ความรู้ภาคทฤษฎีของการแพทย์แผนไทยนั้นเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้สามารถนำความรู้การแพทย์แผนไทยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับของวิชาชีพอื่น รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนในการเข้ารับการรักษากับการแพทย์แผนไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของของปิณิดา ถนอมศักดิ์ (2558, หน้า 86-87) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาความรู้ในเรื่องการวัดและประเมินผลการใช้การนวดไทยเพื่อการรักษาอาการเจ็บป่วยให้สามารถเห็นผลการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่คนไข้ในการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะการพัฒนาองค์ความรู้ในการรักษาโรคที่เป็นทางเลือกให้กับประชาชน เช่น การรักษาโรคเรื้อนกวางด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย (สายฝน สมภูสาร และคนอื่นๆ, 2562) และการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้นด้วยการแพทย์แผนไทย (ฐิติรัตน์ ชัยชนะ และคนอื่นๆ, 2563) เป็นต้น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย ระดับปริญญาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย อันเป็นสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทยในการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย ที่มีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยที่สามารถประกอบวิชาชีพการรักษารโรคได้ และเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน สรุปลองค์ความรู้การวิจัย คือ ความเป็นมาในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทย ผ่านหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิตกรณีศึกษาวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เกิดขึ้นจากการดำเนินภารกิจของคณบดีผู้ก่อตั้ง ในโครงการส่งคานาองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนา และมีความต้องการขยายผลการดำเนินภารกิจสู่การพัฒนาเป็นหลักสูตรในระดับปริญญาตรี แต่ด้วยข้อจำกัดด้านกฎหมายวิชาชีพที่ยังไม่รองรับการทำหน้าที่ของแพทย์พื้นบ้าน ทำให้ยังไม่สามารถเปิดสอนได้ ประกอบกับความต้องการสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทย เพื่อรองรับการผลิตกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย ของคณะกรรมการวิชาชีพสาขารการแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 เมื่อทั้งสองเหตุการณ์เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ทำให้กลายเป็นจุดร่วมของความต้อการและเกิดเป็นเงื่อนไขข้อตกลงร่วมกันของทั้งสองฝ่ายขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเสริมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต ได้แก่ ปัจจัยด้านสถานการณ์ภายนอก ประกอบด้วยแผนยุทธศาสตร์ นโยบาย และความต้องการพึ่งพาการแพทย์แผนไทยในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน และปัจจัยด้านกฎหมายที่เอื้อให้มีสถาบันการศึกษาการแพทย์แผนไทย ประเภท ข และหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในหลักสูตรนี้คือการพัฒนาองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยและการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยผ่านการวิจัยและพัฒนาในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นฐาน

ประสบการณ์ของคณบดีผู้ก่อตั้งที่ดำเนินการกิจในการสังคายนาองค์ความรู้การแพทย์พื้นบ้านล้านนา สรุปรูปภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
การศึกษาครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษา หรือต้องการเปิดหลักสูตรการแพทย์แผนไทย ระดับปริญญาตรี ซึ่งควรให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาองค์ความรู้และอาจารย์ผู้สอนให้สอดคล้องกับการกับเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตของแต่ละสถาบัน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
ควรทำการศึกษาผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นของหลักสูตรการแพทย์แผนไทยในช่วงเวลาหลังจากการเริ่มต้น เพื่อให้เห็นถึงแนวคิด พัฒนาการและการแก้ปัญหาในการผลิตบัณฑิตแพทย์แผนไทยจากเริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร เพียรสูงเนิน. (2562). การศึกษาเส้นประธานสิบ กรณีศึกษาเส้นกาลทารี. วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ. (2560). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบสุขภาพไทย สุขภาพวิถีไทย ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560-2564. แหล่งที่มา <http://www.thaihof.org/16766-2/> สืบค้นเมื่อ 20 ต.ค 2563.
- ชำนาญ เล็กบรรจง. (2531). พัฒนาการหลักสูตรศิลปหัตถกรรม สาขาช่างโลหะรูปพรรณ วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐิติรัตน์ ชัยชนะ และคนอื่นๆ. (2563). การศึกษาและติดตามผลการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้นด้วยการแพทย์แผนไทย. วารสารหมอยาไทยวิชัย. 6(1). 45-54
- ปิณดา ถนอมศักดิ์. (2558). การศึกษาและพัฒนากระบวนการวัดผลและประเมินผลการใช้การนวดไทยเพื่อการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วย. วิทยานิพนธ์การแพทย์แผนไทยมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 15 (6 เมษายน 2560).
- วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (2550). หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2546. เชียงราย: วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก. (อัสสำเนา)
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย. (2544). โครงการสังคายนาองค์ความรู้หมอเมืองเพื่อพัฒนาระบบและตำราอ้างอิงของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา. รายงานการวิจัย. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- สายฝน สมภูสาร และคนอื่นๆ. (2562). ผลการรักษาโรคเรื้อนกวางด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย. วารสารวารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 13(1). 95-101
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2555). มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2. แหล่งที่มา <https://www.ocsc.go.th/job/แพทย์แผนไทย> สืบค้นเมื่อ 12 ธ.ค. 2563.